

Kronikk, VG, 11. april 2007

Jørn Rattsø og Rune Sørensen
NTNU og Handelshøyskolen BI

Regioner betyr svekket demokrati

Regjeringen foreslår en reform der den puster nytt liv i ideen om direkte valgte regioner. Reformen skal gi regionale "utviklingsagenter" med bedre samordning og mer folkevalgt styring. Det er fare for at regionene gir dårligere samordning og svekket demokratisk kontroll. Både styring og demokrati blir bedre med to forvaltningsnivåer.

I St. meld. nr 12 (2006-2007) foreslås at folkevalgte regioner skal avløse fylkeskommunene. Regionene skal enten være store landsdelsregioner eller omlag som dagens fylkeskommuner. Meldingen tar ikke utgangspunkt i svikt i løsningen av samfunnsoppgaver og gir derfor svak begrunnelse for reformbehov. Det ser ut som at regjeringen har bestemt seg for regioner, og deretter har jaktet på oppgaver som de kan løse.

Region på jakt etter oppgaver

Planlegging av utbyggingsmønster og samferdsel krever regional samordning. Lokalisering av store prosjekter og planlegging av transportløsninger og kollektivtrafikk må ofte gjøres ut over grensene til dagens kommuner og fylkeskommuner. Særlig i Oslo-området har det vært en akutt mangel på regional samordning. Eksempler på dette er dårlig kollektivtilbud, et elendig veisystem og langdrøye planprosesser.

Men i tillegg har regjeringen kastet inn nye oppgaver for å begrunne regionene, spesielt forskning og innovasjon for å være "utviklingsagent". Heving kvaliteten i norsk forskning krever internasjonale ambisjoner. Regionale forskningsfond er et steg i feil retning. Regionalisering av støtte til næringsinnovasjoner vil fort utarte seg til ressursødende fordelingspolitikk. Regionene skal beholde videregående opplæring, men elles forelås litt nytt på av velferdstjenester. Høgskoler bør være del av høyere utdanning på nasjonalt nivå heller en distriktpolitisk kasteball. Sykehusene er den store utfordringen, og den ferske reform med regionale helseforetak skal få virke. Erfaringene med pengespillet rundt sykehusene under fylkeskommunen frister ikke gjentakelse.

Svekket samordning

Kronargumentet bak ideen regionale "utviklingsagenter" er at det bidrar til bedre samordning. Mens staten beskrives som sektorisert, skal regionene samordne veiutbygging og annen samferdsel, areal- og

miljøpolitikk, nærings- og innovasjonspolitikk. Pluss litt kultur- og utdanningspolitikk. Her er det mye styringsoptimisme! Vegkontorene mister neppe kontakten med Vegdirektoratet selv om kontorene formelt sorterer under en region. Viktigere er det at regionene må samordne mye med stat og kommune. De viktigste næringspolitiske virkemidler forblir statlige, mens kommunene beholder sentrale virkemidler for arealplanlegging. I meldingen tåkelegges dette ved besvergelses om at regionene skal bli ”partnere” og ”pådrivere”, de skal etablere ”møteplasser” og sørge for nødvendig ”dialog”. Å spre politiske virkemidler på flere styringsnivå fører ikke til bedre samordning.

Og svekket demokrati

Ikke bare skal regionene sørge for samordning, vi skal også få et bedre demokrati! Kjernen i det representantive demokratiet er at folket kan kaste de styrende, og innsette nye politiske ledere. Vil regionforslaget bedre våre muligheter til å stille politikerne til ansvar? Vi tror svaret er nei. Etter 30 år med direkte valg til fylkesting må vi konstatere at reformen har vært mislykket. Region har ikke samme status i Norge som i Spania, Sveits eller Tyskland. Selv med ansvar for sykehus og videregående opplæring ble fylkespolitikere i liten grad stilt til ansvar. Fylkestingsvalget har karakter av nasjonal meningsmåling. Større og fjernere regioner vil ikke endre dette.

Regionene kan gjøre det vanskeligere for velgerne å stille politikerne til ansvar. Når regionen skal være utviklingsaktør må velgerne kunne stille regionpolitikere til ansvar for mangel på lokale arbeidsplasser. Men hvis regionpolitikere kritiseres for å ha ført en dårlig utviklingspolitikk vil de svare at staten har skylden. Staten har gitt for små fiskekvoter, for lite landbruksstøtte, for små regiontilskudd, for høye strømpriser osv. Eller regionpolitikere kan gi stivbente kommunepolitikere skylden. Slik ansvarspulverisering var bakgrunnen for at staten overtok eier- og finansieringsansvaret for sykehusene.

En regional tåkedott

Det er vanskelig å etablere et direkte folkevalgt nivå mellom stat og kommune. Demokratiet bør derfor basere seg på de to sterke demokratiske institusjoner vi har, kommunestyre og Storting. Dette tilsier at regionnivåets ansvar avgrenses til de planleggings- og samferdselsoppgaver som *må* løses på dette nivået. Andre oppgaver håndteres bedre av stat og kommune. På mellomnivået kan folkevalgt kontroll sikres ved at kommunestyrene velger de som skal sitte i regionstingene. Indirekte representasjon er bedre enn et mellomnivå uten et reell forankring i befolkningen. Stortingsmeldingens forslag blir lett en regional tåkedott som svekker velgerkontrollen.